

ВІДГУК

офіційного опонента доктора медичних наук, професора Черняка Віктора Анатолійовича на дисертаційну роботу Каширової Олени Володимирівни «Оптимізація методів діагностики і лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок», поданої до офіційного захисту до спеціалізованої вченої ради Д 26.561.01 у ДУ «Національний інститут хірургії та трансплантології імені О.О. Шалімова» НАМН України на здобуття наукового ступеня кандидат медичних наук зі спеціальності 14.01.03 «Хірургія»

1. Актуальність теми дисертації.

Протягом останніх років в нашій країні відмічене зростання вродженої судинної патології у дітей, і цей показник, на жаль, не має тенденції до зниження. Питання допомоги цьому контингенту хворих поки залишається відкритим як в Україні, так і за кордоном. Особливо високу небезпеку для пацієнтів являє відсутність чітких уявлень щодо етіології і патогенезу артеріовенозних мальформацій, плутанина в термінології і численних класифікаціях вроджених судинних аномалій та вад розвитку, відсутність загальноприйнятих протоколів обстеження та лікування. Саме діагностичні помилки призводять до застосування несвоєчасної і некоректної лікувальної тактики, збільшуючи і без того високі показники незадовільних результатів лікування. Незважаючи на відносно малу поширеність артеріовенозних мальформацій кінцівок, причиною чого частково є недостатня теоретична обізнаність практикуючих лікарів, неадекватне лікування пацієнтів переважно дитячого та молодого віку виводять проблему диференціальної діагностики та лікування вроджених вад розвитку судин у розряд соціально значущих.

Беручи до уваги вищевказані проблемні питання, дана дисертаційна робота має величезну практичну значимість, є актуальною, своєчасною та інноваційною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Національного інституту хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова НАМН України та є результатом виконання наступних комплексних НДР: «Вивчити патогенез, розробити діагностичний і лікувальний алгоритм вроджених і набутих артеріовенозних фістул» (N державної реєстрації 0109u008672) та «Вивчити патогенез I Розробити методи комбінованого лікування стовбурових форм судинних мальформацій різних локалізацій» (N державної реєстрації 0112u005936), в яких здобувач була співвиконавцем.

3. Наукова новизна дослідження та одержаних результатів.

Вперше в Україні на достатньому клінічному матеріалі проаналізовані дані комплексної діагностики та лікування хворих з вродженими артеріовенозними мальформаціями кінцівок, а саме:

- особливості патологічних змін гемодинаміки за даними ультразвукових, рентгенендоваскулярних та комп'ютерних методів у різних вікових груп показали наявність прогресуючого характеру патології та залежність ступеню патологічних змін від клініко-анатомічної форми артеріовенозної мальформації;

- комплексне вивчення структури ангіоматозних тканин артеріовенозних мальформацій за даними патоморфологічного та імуногістохімічного методів дозволили провести детальний морфологічний опис судин мальформацій за видом, діаметром и інтенсивності ознак проліферативної активності, що має новаторське практичне значення в плані прогнозу клінічного перебігу різних клініко-анатомічних форм та результатів їх лікування

- вперше у пацієнтів з вродженою артеріовенозною вадою кінцівок визначена діагностична цінність одномоментного дослідження показників коагуляційного гемостазу та фібринолізу та доведена необхідність

обов'язкового моніторингу порушень коагуляційного гемостазу в періопераційному періоді;

- вперше на основі проведених фундаментальних досліджень створені патогенетично обґрунтовані «робоча» класифікаційна схема вроджених судинних мальформацій, впроваджені нові діагностико-лікувальні алгоритми для різних клініко-анатомічних форм артеріовенозних мальформацій кінцівок, розроблений та відпрацьований комплексний етапний індивідуальний лікувальний підхід у залежності від клініко-анатомічної форми артеріовенозної мальформації, що дозволило поліпшити результати лікування даної категорії пацієнтів.

4. Теоретичне значення результатів дослідження.

Основні теоретичні положення дисертації можуть бути використані в практичній діяльності судинних та ендоваскулярних рентгенхірургічних відділень та в навчальному процесі у вищих медичних навчальних закладах та закладах післядипломної освіти.

Слід зазначити, що теоретичні результати дисертаційної роботи були застосовані у розробці уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Судинні аномалії у дітей» (Наказ МОЗ України від 08.08.2016 № 813). Результати дослідження впроваджені в спеціалізованих відділеннях клінік: Запорізької обласної клінічної лікарні імені Андрія Новака (акт-впровадження від 19.11.2012 р.), КУ «Запорізька обласна клінічна лікарня» Запорізької обласної Ради (акт-впровадження від 17.09.2012 р.); Івано-Франківської обласної клінічної лікарні (акт-впровадження від 17.09.2012 р.); Київської міської клінічної лікарні №8, (акт-впровадження від 10.10.2017 р.); Державної наукової установи «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами (акт-впровадження від 28.12.2016 р.); Комунальному закладі Київської обласної Ради «Київська

обласна клінічна лікарня (акт-впровадження від 5.12.2016 р.); Київської міської клінічної лікарні №6 (акт-впровадження від 12.12.2106 р.).

5. Практичне значення результатів дослідження.

Шляхом аналізу патологічних порушень гемодинаміки та морфологічних змін в артеріальному і венозному руслі кінцівок виділені основні анатомо-функціональні ознаки та зроблено акцент про необхідність своєчасної корекції, до розвитку стадії декомпенсації захворювання та інвалідизуючих ускладнень.

Дослідження структури ангиоматозних тканин артеріовенозних мальформацій довело наявність проліферативних ознак, що має практичне значення в плані прогнозування перебігу захворювання, результатів оперативних втручань та їх ефективності, в залежності від клініко-анатомічної форми вади розвитку.

Отримані дані дослідження системи гемостазу при дифузних формах артеріовенозних мальформацій кінцівок за допомогою сучасної тест-системи показує необхідність періопераційного моніторингу показників коагуляційного гемостазу з метою своєчасної корекції ускладнень.

Важливе практичне значення полягає в тому, що результати дисертаційної роботи дозволили впровадити патогенетично обґрунтований комплексний індивідуальний підхід в діагностиці та лікуванні вроджених артеріовенозних мальформацій кінцівок у вигляді робочої класифікаційної схеми та алгоритмів, що значно полегшило діагностично-лікувальний процес та дало можливість отримати у більшості випадків задовільні результати.

6. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота виконана на достатньому клінічному матеріалі (155 хворих) на високому методичному рівні з використанням сучасних високоінформативних методів дослідження, зокрема, загально-клінічних,

лабораторних, інструментальних, морфологічних та статистичних, які дозволили створити патогенетично обґрунтований диференційований підхід в діагностиці і лікуванні вроджених артеріовенозних мальформацій кінцівок. Рівень методичного забезпечення проведених досліджень не викликає сумнівів в його адекватності для вирішення поставлених завдань. Всі клінічні обстеження і клініко-лабораторні дослідження були проведені з урахуванням біоетичних норм та принципів.

Кількість спостережень достатня для отримання достовірних результатів. Отримані дані дослідження відображено в таблицях та рисунках, які полегшують сприйняття матеріалу. Всі застосовані методи дослідження відповідають поставленим задачам. Результати дослідження є практично значущими та репрезентативними. Висновки роботи є конкретними, обґрунтованими, базуються на основних положеннях роботи та повністю відповідають поставленим задачам.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях і авторефераті.

За матеріалами дисертації опубліковано 42 наукові праці, з яких 2 статті у наукових фахових виданнях України, 4 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 5 статей у наукових виданнях інших держав, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття в інших наукових виданнях України, 25 тез наукових доповідей, 5 патентів на корисну модель України.

В опублікованих працях повною мірою відображені всі розділи рецензованої роботи, матеріали дисертації були обговорені на вітчизняних та міжнародних форумах, конференціях та з'їздах спеціалістів з судинної, ендovasкулярної та серцево-судинної хірургії.

Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

8. Оцінка змісту роботи та зауваження щодо оформлення.

Дисертація викладена українською мовою на 263 сторінках і складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів, висновків, аналізу та узагальнення результатів дослідження, списку використаних джерел та додатків. Основний текст містить 65 таблиць та 96 рисунків. Список цитованої літератури включає 189 джерел (з них 123 латиницею).

Вступ.

У вступі дисертації автор висвітлює актуальність дослідження, аргументує новизну отриманих результатів та демонструє їх практичну значимість. У цьому ж розділі чітко сформульовані мета та завдання дослідження, які ґрунтуються на актуальності проблеми та є адекватними темі дисертації.

Розділ 1. Сучасний стан діагностики, класифікації і лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок.

Огляд літератури(об'єм 29 сторінок) присвячений розгляду сучасних питань етіології, патогенезу захворювання, нових підходів в термінології, класифікації, діагностики та лікуванні артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій.Розглянуто перспективи та можливості застосування комплексного підходу в лікуванні вроджених артеріовенозних мальформацій кінцівок в залежності від клініко-анатомічних форм патології. Аналіз наукових публікацій проведений з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно останніх 5-7 років.

Значних недоліків не виявлено.

Розділ 2. Загальна характеристика матеріалів і методів досліджень.

Описані методи і об'єкт дослідження (об'єм 17 сторінок). Автором ґрунтовно описані клінічні, біохімічні, патоморфологічні, імуногістохімічні та інструментальні методики, а також методи статистичного аналізу. Приведена власна розроблена «робоча» класифікаційна схема, яка представляє зручне керівництво для постановки діагнозу при різних формах вроджених судинних мальформацій.

Зауважень немає.

Розділ 3. Патогенетичні характеристики артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок.

У розділі виконано докладний аналіз клінічних даних 155 пацієнтів з артеріовенозними формами вроджених судинних мальформацій кінцівок в аспекті дослідження патогенетичних причин прогресуючого характеру патології (об'єм 76 сторінок). Розділ складається з 10 підрозділів, в яких детально вивчені особливості гемодинамічних порушень артеріальної, венозної і системної гемодинаміки, описані патоморфологічні та імуногістохімічні характеристики судин артеріовенозних мальформацій з виявленням джерела їх прогресування. Дослідження системи гемостазу до та після оперативного втручання проведено комплексно у вигляді оцінки показників коагуляційного гемостазу та фібринолізу; виконано порівняння з групою контролю (дані пацієнтів з варикозною хворобою), доведено необхідність своєчасної корекції гемодинамічних та гемостазіологічних порушень з метою профілактики інтра- та післяопераційних геморагічних ускладнень. Описані узагальнені алгоритми діагностики і лікування. З метою зручності сприйняття наведено багато таблиць малюнків і фотографій. У кінці підрозділів зроблено обґрунтовані висновки.

Зауважень до розділу немає.

Розділ 4. Лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок.

У розділі (об'єм 54 сторінки) чітко обґрунтовані покази та основні стратегії етапного комплексного лікування хворих з артеріовенозними формами вроджених судинних мальформацій кінцівок, отримані дані детально та логічно описані, ілюстровані у вигляді таблиць, схем та фотографій. Проаналізовані діагностичні та лікувальні підходи щодо різних клініко-анатомічних форм артеріовенозних мальформацій кінцівок, представлені докладні клінічні спостереження, сформовані висновки. Міркування і аналіз матеріалу автором свідчать про наявність хорошого клінічного і наукового мислення та нестандартний творчий підхід.

По тексту зустрічаються деякі стилістичні помилки, але вони не суттєві. Зауважень до розділу немає.

Розділ 5. Результати лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформації кінцівок.

Проведений аналіз результатів лікування по клініко-анатомічних групам хворих, з урахуванням їх розповсюдженості та гемодинамічних параметрів (об'єм 7сторінок). Виконано порівняння отриманих результатів з сучасними даними інших відомих дослідників з цієї проблеми. Доведена ефективність запропонованих дігностично-лікувальних підходів.

Висновки відповідають темі дослідження і містять вичерпні відповіді на поставлені задачі. Оpubліковані роботи по суті повністю співпадають з тими завданнями, які були вирішені під час роботи над їх реалізацією та містять достатню кількість, в тому числі включених до міжнародних наукометричних баз даних, виданих в інших державах.

Дисертаційна робота має безсумнівну актуальність, містить новаторські підходи і є практично значимою.

9. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці.

Запропоновані здобувачем «робоча» класифікація, алгоритми діагностики та лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок, комплексні підходи у лікуванні в залежності від клініко-анатомічних форм захворювання можуть бути рекомендовані до застосування у спеціалізованих ангіохірургічних стаціонарах та відділеннях ендovasкулярної ренгенхірургії.

Результати досліджень показників серцево-судинної системи та патоморфологічного методу можуть застосовуватися в практичній роботі лікарів ультразвукової діагностики, кардіологів та патоморфологів (гістологів), також результати дослідження можуть бути включені в програми навчання лікарів –хірургів.

Загалом робота структурована, добре, фахово і яскраво ілюстрована, кожний розділ відповідає на поставлені завдання. Не дивлячись на складність теми і досить складні шляхи вирішення проблеми, дисертація легко читається і має потенціал для випуску монографії.

Серед недоліків є поодинокі орфографічні помилки у вигляді русизмів, які ніяким чином не впливають на загальне дуже позитивне враження від цієї наукової роботи.

В той же час під час аналізу роботи у мене виникло декілька запитань до дисертантки:

1. Чи можете Ви більш детально пояснити суть тест-системи, використаної Вами для дослідження системи гемостазу пацієнтів і яка її роль?
2. Які проблемні питання залишились в лікуванні артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок після завершення Вашої дисертаційної роботи?

10. Відповідність дисертації встановленим вимогам, які пред'являються до наукового ступеня кандидата медичних наук.

Дисертаційна робота Каширової Олени Володимирівни «Оптимізація методів діагностики і лікування артеріовенозних форм вроджених судинних мальформацій кінцівок» є самостійною закінченою науково-дослідною роботою, в якій отримані нові обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують задачу покращення результатів лікування хворих з артеріовенозними формами вроджених судинних мальформацій кінцівок.

З своєю актуальністю, науковою новизною, практичною та теоритичною значимістю дисертаційна робота цілком відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.15 та № 1159 від 30.12.2015 р.) щодо

кандидатських дисертацій, а її автор, як компетентний фахівець, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю 14.0.03. «Хірургія».

Офіційний опонент

Директор університетської клініки

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка МОН України

доктор медичних наук, професор

15.10.2015

В.А. Черняк